

Houten paaltjes brengen Atlantische korstmossen met zich mee

Henk-Jan van der Kolk, Bryologische en Lichenologische WerkGroep

Tot nu toe werden aangevoerde korstmossen vooral opgemerkt op jonge aangeplante bomen en op sierstenen die neergelegd worden in bebouwd gebied of gebruikt worden als monument. De laatste paar jaar is er een nieuwe bron gesignaleerd waarmee buitenlandse korstmossen het land binnenkomen. Het gaat om houten paaltjes die niet geheel ontschorst zijn. Welke soorten komen er op deze manier in Nederland terecht en is deze nieuwe trend zorgwekkend?

BLWG

Loep op hardhout

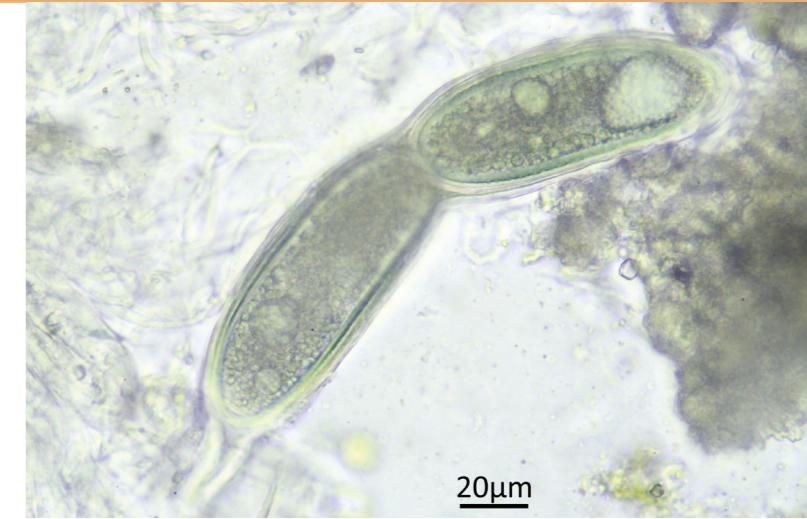
Hardhout wordt de laatste jaren steeds vaker onder de loep genomen door lichenologen. Op hardhout groeien namelijk specifieke korstmossen die niet op andere substraten voorkomen. Daarnaast is hardhout een toevluchtsoord geworden voor stikstofgevoelige boombewonende korstmossen, zoals bruin paardenhaarmos (*Bryoria fuscescens*) en bruin boerenkoolmos (*Tuckermanopsis chlorophylla*). Boomschors is door het effect van ammoniak ongeschikt voor deze soorten geworden en hardhout vormt een reddingsboei waardoor deze soorten zich nog in Nederland kunnen standhouden. In bovenstaande voorbeelden gaat het steeds om hekjes, paaltjes, bruggen en banken die helemaal ontschorst zijn en waar de korstmossen zich spontaan op hebben gevestigd. De laatste jaren worden er steeds vaker hardhouten paaltjes geplaatst die niet helemaal ontschorst zijn. Op de schorsoppervlakken zitten soms nog korstmossen, die verraden dat het hout zeker niet afkomstig is uit Nederland.

Aangevoerde Atlantische korsten

Niet geheel ontschorste paaltjes met korstmossen zijn ondertussen op meerdere locaties in Nederland gezien. De aangevoerde soorten werden onder andere gesignaleerd door lichenologen Lukas Verboom bij Leersum en door Tom Schrier op Texel. De hoeveelheid schors die nog op de paaltjes zit varieert sterk. Sommige paaltjes zijn geheel ontschorst terwijl er op andere nog plakken schors zitten van meerdere vierkante decimeters.

Op de stukken schors zit een grote verscheidenheid aan korstmossen. Er zitten soorten op die in Nederland zeer algemeen voorkomen, zoals witte schotelkorst (*Lecanora chlorotera*), ammoniakschotelkorst (*Lecanora barkmaniana*) en gewoon purperschaaltje (*Lecidella elaeochroma*). Deze soorten zouden zich mogelijk deels spontaan gevestigd kunnen hebben na plaatsing van de paaltjes. De andere soorten die op de paaltjes zitten zijn in ieder geval vrijwel zeker aangevoerd. Het betreft soorten die in Nederland schaars zijn, zoals geel schriftmos (*Alyxoria ochrocheila*), beukenvlekje (*Arthonia didyma*), gewoon schriftmos (*Graphis scripta*), bosschotelkorst (*Lecanora argentata* s.l.), wit schriftmos (*Opegrapha vulgata* s.l.) en glad speldenkussentje (*Pertusaria leioplaca*), of soorten die in Nederland zeer zeldzaam zijn of zelfs helemaal niet (meer) voorkomen, zoals rood boomzonnetje (*Blastenia ferruginea*), groot strontjesmos (*Buellia*

Gedeeltelijk ontschorst weidapaaltje van hardhout.
(Foto: Henk-Jan van der Kolk)

Lek speldenkussentje (*Pertusaria pustulata*), met rechts microscopisch beeld van een sporenzakje met twee sporen.
(Foto's: Henk-Jan van der Kolk)

disciformis), rood schorsvlekje (*Coniocarpon cinnabarinum*), lek speldenkussentje (*Pertusaria pustulata*), gestippeld lichtvlekje (*Phlyctis agalaea*) en *Stigmidium microspilum* (een parasiet op gewoon schriftmos). De soortensamenstelling wijst erop dat de paaltjes afkomstig zijn uit Atlantische bossen ten zuiden van Nederland. Bij navraag bij één van de bedrijven die de paaltjes leveren, bleek het hout inderdaad afkomstig te zijn uit Zuidwest-Frankrijk.

Beperkt risico op vervalsing korstmosflora

De soorten die op de paaltjes zitten zijn kenmerkend voor Atlantische loofbossen en komen meestal (hoewel vaak zeldzaam) ook van nature in Nederland voor. Dat geldt echter niet voor alle soorten. Lek speldenkussentje (*Pertusaria pustulata*) en groot strontjesmos (*Buellia disciformis*) zijn soorten die sinds 1900 niet meer in Nederland voorkomen. De kans dat de aangevoerde korstmossen zich vanaf de paaltjes verder verspreiden lijkt voorsnog klein. Veel aangevoerde korstmossen op de paaltjes zijn in slechte staat. Ze zien er wat armoedig uit en na microscopische controle bleek dat een groot deel van de korstmossen geen of alleen slecht ontwikkelde sporen bevat. Dat is niet verwonderlijk, omdat de paaltjes er al een hele reis en behandeling op hebben zitten. Bovendien staan de korstmossen nu niet meer in een optimaal bosmilieu. De verwachting is dan ook dat de aangevoerde korstmossen na een aantal jaar zullen afsterven, hetzij vanwege de ongeschikte standplaats, dan wel omdat de schors na verloop van tijd zal verweren en van de paaltjes zal vallen. Om toch het risico te minimaliseren dat aangevoerde korstmossen zich in de Nederlandse natuur gaan voortplanten, is het aan te raden om de schors voor het plaatsen zoveel mogelijk van paaltjes te verwijderen. Dit bestrijdt niet alleen de potentiële aanvoer van exotische korstmossen, maar ook van mossen, schorsbewonende schimmels en geleedpotigen die op of onder de schors leven.

Links: Korstmossen op schorsstukken van hardhouten paaltje.
(Foto: Henk-Jan van der Kolk)
Rechts: Gestippeld lichtvlekje, *P. agalaea*. (Foto: Tom Schrier)

